

úřadům a vládě. Je ovšem vyloučeno, aby vláda ovlivňovala také samosprávný úsek činnosti národních výborů, t. j. úsek, kde rozhodování přísluší národním výborům a v poslední instanci SNR.

ÚPV Praha. Zápisy ze schůzí vlády, ze zápisu 6. schůze. Orig.

[249]

1945, 3. květen. Praha. — Zápis o plenární schůzi České národní rady, na niž se projednávala otázka jejího složení a příprav povstání.

Z á p i s

o plenární schůzi České národní rady, konané dne 3. května 1945. Schůzi předsedá I. místopředseda, br. Vrba.¹

Pořad: 1. Rozbor politické situace — důsledky: a) připravit převrat, b) zajistit ozbrojené jednotky.

2. Návrh na složení Národní rady podává gen. tajemník br. Malina: a) předsednictvo: předseda, 5 členů, tajemník, kteří mají právo rozhodovati. Schůzím bude stále přítomen též referent tiskové komise, mimo to bude vždy k jednání přizván referent té komise, do jejíž kompetence jednání přísluší. b) Členové — podle seznamu, který je k zápisu přiložen. Bratr Zuzánek² na odůvodněný návrh z Národní rady vyloučen souhlasem všech přítomných; proti hlasuje pouze jeden člen — br. Hašek.

Návrh na přizvání 4 členů z řad partyzánů omezen pouze na 2 členy: Richarda a Vlka, druzí dva do komisí — Špaček a Kudrna. Celkem 42 pracovníků, jichž počet možno rozšířit na 50. Navrženo, aby byli přibráni též členové z Liberecka, Domažlicka, Olomoucka a Slezska. Dále je nutno přizvat zástupce živnostníků (navržen br. K.) a jednoho zemědělského dělníka. Otázka, zda přizvat též jednoho člena z řad průmyslníků, zůstává otevřena.³

Politické zastoupení: komunisté 3 zástupce, sociální demokraté 1 zástupce, národní socialisté 1 zástupce, zemědělci 3 zástupce, odboráři 3 zástupce, družstva 2 zástupce, kult. svět bude zastoupen 13 zástupci.

Rovněž je nutno přibrati technika — a to inženýra-strojaře z Vítkovic a dělníka z Ostravska. Nově zřízena komise technická a zvolen její předseda. Otázka ostatních komisí se odouvá z programu schůze, poněvadž ji nutno ještě propracovat.

Právní komisi uloženo vypracovati jednací řád České národní rady.⁴

Tisková komise rozdělena na komisi tiskovou a kulturní.

Jednání s Dr. K. o Sokole: je poslušen příkazů košické vlády.⁵ Otázka koaličního národního

¹ Krycí jména odbojových pracovníků a organizací viz pozn. čís. 2 k dokumentu čís. 231 a pozn. čís. 2 k dokumentu čís. 234.

² Jedná se o zástupce Hnutí za svobodu. Bližší charakteristiku této odbojové skupiny viz pozn. čís. 3 k dokumentu čís. 231.

³ Otázka zastoupení velkoburžoazie v České národní radě byla komplikovaná. Původně byli přibráni dva zástupci takzvaných pokrokových průmyslníků. Spokojili se však pouze s pasivní účastí a odmítali plnit úkoly, které jim ČNR uložila. Byli proto později z České národní rady vyloučeni a místo nich byl kooptován J. Smrkovský za KSČ a J. Knap za ilegální ÚRO. (AÚD KSČ. Praha, 1945/669.)

⁴ Jednací řád byl později vypracován (viz pozn. čís. 1 k dokumentu čís. 256), nevešel však v platnost.

⁵ Dr. K. — zkratka pro zástupce Sokola dr. Kavalíra. Počátkem roku 1945 z iniciativy pokrokových funkciónářů Svazu DTJ (K. Marka a J. Mecra) a bývalého náčelníka Federace proletářské tělovýchovy Františka Jeřábka došlo k závazným jednáním mezi představiteli jednotlivých tělovýchovných a sportovních organizací. Na těchto poradách byly prodiskutovány otázky boje proti okupantům a problémy tělovýchovy v budoucí osvobozené republice. Z těchto jednání vzešlo potom dne 5. května programové prohlášení „Sjednocenou tělovýchovou k budování nového Československa“, adresované pracujícímu lidu a mládeži Československa a všem

výboru: nejedná se o radu, nýbrž o ilegální vojenskou organizaci, s níž byly navázány rozhovory, o fusi však jednat nelze. Jako vojenská jednotka naváže na naši vojenskou jednotku.⁶

Rada vojáků a prac. lidu:⁷ není seriosní organizací — nepřichází tudíž v úvahu.

Jednání s národními socialisty: hlavní zájem o počet míst v ČNR. Strana neexistuje — činnost za války nevyvíjela. Má předat návrhy.

Vrba navrhuje, ježto v našem středu je jeden nár. soc. Hašek, že by bylo nutno k němu přibrat ještě jednoho člena, což by stačilo k vyřešení problému.

Národně socialistická strana se formuje z jednotlivých skupin teprve od dvou dnů — za války nepracovala — dvakrát se rozešla, nepřipadá v úvahu.

Tisk: referuje br. Kohout: je nutno rozhodnout, které denní listy uzavřít. Národní práce — Lidové Listy — a pak ještě jeden exp. pro národní tisk. Kocour se domnívá, že — poněvadž strany jsou mrtvy — není pro ně třeba dělat listy. Navrhuje, aby byly zachovány Lidovky pro svoji oblibu v kruzích intelektuálních a na venkově; zůstal poměrně čist — a nepodrobil se komisaři. Rovněž tak Rudé právo. Návrh, aby zůstaly i názvy listů — jako Venkov etc. není přijatelný. Demokratický tisk má být nový: Rudé právo — Odborářský list — Zemědělského lidu — Lidovky.

Vrba navrhuje, abychom své stanovisko změnili v tom smyslu, aby byl stanoven seznam listů, které n e s m í vycházet, tedy zastavit: v š e c h n y n ě m e c k é noviny a časopisy, z českých: Venkov, Polední list, České Slovo.

Návrh: povolit pouze dvoje noviny: Rudé právo a informativní list N. R. pro dobu přechodnou. Nový návrh: zastavit jen časopisy kompromitované a do ostatních listů dát komisaře. Návrh na jednotný list demokratické mládeže. Melantrich je společnost německá — možno tedy zabrat. Seznam redaktorů předložit N. R.⁸

členům tělovýchovných a sportovních organizací. Ideovým autorem byl zástupce FPT František Jeřábek. V prohlášení se pravilo: „Do nového Československa musí vejít všechna mládež a pracující lid s jednotnou vůlí po odstranění všech zbytků fašistického režimu! Je třeba spojenými silami vytvořit předpoklady lepší budoucnosti české mládeže a pracujícího lidu.

Jednotná organizace tělesné výchovy a sportu v Československu bude jedním z nezbytných předpokladů nového národního života. Nechť se v ní spojí všechna mládež a všichni pracující lid k podpoře a obraně nové republiky.

Tělocvikáři, sportovci a junáci, česká mládeži a všichni pracující, vyzýváme vás k okamžité spolupráci na vytvoření nové, zdravé a jediné organizace tělesné výchovy a sportu.

Ve všech obcích vytvořte místní Národní tělovýchovné výbory, které přikročí okamžitě k činnosti, dají se ihned do služeb národních výborů a budou řídit veškeré tělovýchovné podnikání s využitím všech tělocvičných a sportovních zařízení všech organizací v místech.“ (SÚA Praha. ÚNTV, neuspořádaný materiál.)

Toto prohlášení podepsali ještě v sobotu 5. května zástupci Federace proletářské tělovýchovy, Svazu DTJ, Čs. obce sokolské, Junáka a Čs. všesportovního výboru, který sdružoval všechny sportovní kluby. Chyběl pouze podpis zástupce Orla, s jehož souhlasem se však počítalo, neboť zástupci Orla se zúčastnili též předběžných jednání.

O prohlášení se jednalo později ještě v České národní radě. V neúplném zápisu schůze, konané dne 7. května ráno, se o tom praví: „Kavalír předkládá ke schválení tělovýchovné prohlášení (příloha). Pokud jde o Orel, prohlásil, že nehodlají provozovat tělovýchovnou činnost. Dr. Vavříčka upozorňuje na podnikovou tělovýchovu bývalé NOÚZ. Smrkovský doporučuje kompromis, přidat podpis PTJ. Koutný doporučuje navázat jednání.“ (SÚA Praha. Pražské povstání, inv. j. 32.)

⁶ O tomto samozvaném Ústředním národním výboru viz blíže dokument čís. 258 a poznámku k němu.

⁷ Rada vojáků a pracujícího lidu, též Nejvyšší rada vojáků, byla jednou z mnoha alibistických buržoazních odbojových skupin, které vznikaly v posledních měsících války. Jejich odbojová činnost se omezila na úzkou skupinu reakčních vyšších důstojníků předmnichovské armády. Těsně před květnovým povstáním skupina vydala několik provolání, která honosně nazvala zákony a nařízeními a ve kterých vyložila svůj politický program. (Viz AÚD KSČ Praha, 1945/895.)

⁸ V neúplných poznámkách účastníka této schůze bylo o těchto jednáních zachyceno: „Či v r n ý. Pod patronací Melčovou vyšly Národní listy. Názor tiskového výboru za předsednictví Bauera je, že Národní listy a Polední list nesmějí vycházet. Smrkovský poznamenává, že oba časopisy nesmějí vyjít. Gardy obsadí podnik. Vydat dekret policii k provedení. — Tiskový výbor zvolil odpoledne dr. Bauera pro ČTK. Vydat pověření dr. Bauerovi a ohlásit redakcím. Personál zmíněných podniků zůstává v závodech k dispozici tiskové komisi Národní rady.“ (SÚA Praha. Pražské povstání, inv. j. 32.)

Vystoupení Národní rady v případě převratu:

Místo: Obecní dům.

Program: Fanfáry z Libuše; Projev předsedy (10 minut); Programové svolání ČNR (přednese Vydra) — 5 minut; Zástupci: komunistické strany, odborů, zemědělců, žen, mládeže (po 3 minutách); Telegramy; Státní hymny.

Projevy budou redigovány tiskovou komisí. Předseda dostane ideovou kostru k svému projevu — zpracování materiálu provede presidium. Slavnostní projev ze Smetanovy síně. Telegramy: prezidentovi, vládě, vrchnímu velitelství, Slovenské národní radě. Vypracuje tisková komise — schváleno.

Prozatímní opatření po převratě:

Připraví jednotlivé komise, a to: právní, vojenská, hospodářská, dopravní, zásobovací a zdravotní. Nechť předloží vypracování prvních dekretů ČNR.⁹ Není snad nutno dělat zákonné návrhy, toliko provést nutná opatření.

Referát o věcech vojenských: Strana komunistická chce zabrat Eskomptní banku pro sekretariát strany. Německý dům zabrat pro mládež. Návrh, aby se tak nestalo, nevhodné pro mládež — mládež nechť dostane dům nový.

Ozbrojené síly — jméno: Revoluční milice — později rozhodnuto: Revoluční Gardy.

SÚA Praha. Pražské povstání, inv. j. 4. Orig.

[250]

1945, 3. květen. (Úpice). — Pokyny ilegálního časopisu „Proletář“ k organizování národně osvobozenického boje a k vytváření bojových tzv. rudých družin.¹

Všeobecné politické a taktické směrnice pro národně osvobozenický boj.

Konec války je nutno očekávat každým dnem, ba zdá se, že každou hodinu. Současný vývoj událostí ukazuje, že přece jen asi dojde k bezpodmínečné kapitulaci, což si jistě do nedávna nacističtí vůdcové ani na mysl nepřipustili. Himmler zatím učinil tento návrh jen Anglii

⁹ Návrhy dekretů byly skutečně vypracovány — viz pozn. čís. 1 k dokumentu čís. 256.

¹ Ilegální časopis „Proletář“ vydávali od poloviny dubna 1945 úpičtí komunisté. Celkem vyšla tři čísla.

K usnesení vydávat odbojový instruktážní časopis došlo na ustavující schůzi ilegálního vedení KSČ, které současně tvořilo odbojový štáb pro Úpickou. Ilegální vedení KSČ usilovalo o rychlou obnovu stranických skupin, které byly zakládány jednak na závodech, jednak na vesnicích. Současně vedení budovalo na závodech bojové družiny jako ozbrojené orgány revolučního boje a revoluční závodní rady, které měly v rozhodný okamžik zorganizovat a vést generální stávku. Již koncem dubna byly tyto úkoly v důležitých závodech splněny. To se potom kladně projevilo v květnovém povstání. V záznamu komunisty Jaroslava Metelky o květnových dnech na Úpickou čteme: „Když dne 1. května bylo stranickým odbojovým vedením rozhodnuto, že dozrál čas k otevřenému vystoupení proti hitlerovské moci, byl propracován plán zastavení všech závodů na Úpickou. Dne 2. května nesfárali svatoňovičtí havíři a revoluční nálada vřela i v úpických závodech. Po příkladu horníků bylo nutno zastavit dalšího dne největší zdejší závod, kterým byla přádelna. (Nyní n. p. Juta — pozn. editorů.) K noční poradě vedení z 2. na 3. květen byl přibrán i s. Josef Žid (odbojový pracovník z tohoto závodu — pozn. editorů). Komunisté se před ranní směnou postavili k hlavní bráně a vyzývali dělníky k pasívní resistenci. Heslo znělo: Nesmí běžet ani jeden stroj! Dělnictvo bez výjimky uposlechlo výzvy. Továrna hrozivě mlčela. Německému vrátnému se přece jen podařilo podat telefonickou zprávu řediteli Nissrovi. Během půlhodiny byl všemocný úpický nacističtí vrátný. Zde však stál s. Žid a vyplašenému správci kategoricky prohlásil: „Továrna je zestátněna. Vy zde nemáte už co dělat!“ Nacističtí Nisser nechtěl uvěřit, že je to mínění všeho dělnictva, proto žádal, aby bylo svoláno všechno osazenstvo. Nato došlo k shromáždění všech dělníků ve volchovně. Zde se komisař Nisser snažil vtíravým projevem zvrátit rozhodnutí dělnictva a především chtěl do dobrého světla postavit svou vlastní osobu. Odpovědi mu bylo chmurné mlčení. Ještě nebyla věc vyhrána. Bylo třeba neohroženě a jasně promluvit. Vystoupil opět s. Josef Žid. Vyskočil na bednu a krátce prohlásil: „Dnešním dnem končí u nás vláda Němců. Nesmí se však vrátit ani doba vykořisťování, proto bereme závod do